

Ұсыныстар

COM/SCHA/REC/002/FINAL

Жетінші отырыс
Анкара, 2019 жылғы 16 мамыр

**ГЕНДЕРЛІК САУАЛДАР БОЙЫНША БҰҰ ТҰРАҚТЫ ДАМУ
МАҚСАТТАРЫ. ТҮРКІ ТІЛДЕС ЕЛДЕРДЕГІ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ
ОТБАСЫЛЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫҢ МӘДЕНИ БІРЕГЕЙЛІГІ
(заңнамадағы перспективалар)**

Парламенттік Ассамблея:

БҰҰ 2030 жылға дейінгі тұрақты даму саласындағы 5-ші мақсатын назарға ала отырып, оның айтатыны: «Гендерлік теңдік-бұл адамның негізгі құқықтарының бірі ғана емес, сондай-ақ бейбітшілікке, гүлденуге және тұрақты дамуға қол жеткізу үшін қажетті негіз» және күн тәртібінің басым тармақтарының бірі ретінде «ерлер мен әйелдердің мәдени құндылықтар контекстінде отбасын дамыту мен нығайту үшін тең жауапкершілігі» деп айқындай отырып»,

*Түркі отбасының мәдени өзіндік ерекшелігін сақтау және отбасының оң имиджін қалыптастыруға бағытталған мыңжылдық даму Мақсаттарына сәйкес әйелдердің құқықтары мен мүмкіндіктерін кеңейту арасындағы **ақылға қонымды** теңгерімге ұмтыла отырып,*

*Әр отбасында отбасы мүшелері арасындағы экономикалық қуатты және моральдық өзара сыйластықты нығайтуға **үлес қосу,***

Гендерлік теңдіктің әлеуметтік-экономикалық прогрестің негізгі қозғаушы күші ретінде маңыздылығын және олардың арасындағы үйлесім мен ТҮРКПА қатысушы елдердің мәдени өзіндік ерекшелігін мойындай отырып,

ТҮРКПА қатысушы елдерді нығайтуда және отбасы институты арқылы табысты болашақ ұрпақты тәрбиелеуде ерлер мен әйелдердің зор адами әлеуетін *назарға ала отырып?* негізгі әлеуметтік элемент рөлінде шығады,

ТҮРКПА қатысушы елдер арасындағы отбасы өмірін жақсартуға бағытталған ынтымақтастықтың, ақпарат алмасудың және бірлескен іс-әрекеттердің артықшылықтарын түсіне отырып,

Ұлттық парламенттерге келесі мәселелерді қарауды **ұсынады:**

1. Отбасында оң мәдени өзіндік ерекшелікті сақтау үшін (ұлттық заңнамадағы перспективалар) қажет:

a) қатысушы елдер арасында тәжірибемен және заңдармен тиімді алмасу үшін «Әйелдер» платформасын құру (отбасын, гендерлік мәселелерді, әйелдерді, ерлер мен балаларды қорғау мақсатында);

b) ТҮРКПА мүшелері үшін ортақ отбасылық және мәдени құндылықтардың жалпы әлеуметтік моделін талқылау;

c) қыздар мен ұлдардың қатысуымен гендерлік мәселелер бойынша арнайы жастар тренингін өткізу;

d) ауылдық аудандарда отбасы, әйелдер мен жасөспірімдер мәселелері бойынша консультативтік орталықтар құруға жәрдемдесу;

e) адамдардың тілдері мен ұлттық әдебиетін тереңірек білуіне қызығушылығын арттыру мақсатында Шағын лингвистикалық әлеуметтік кітапханалары бар қалалық отбасылық клубтарды құру идеясын қолдау;

f) отбасыларды қыздарды оқыту бойынша арнайы шаралармен ынталандыру, яғни шалғайдағы ауылда тұратын мектеп жасындағы қыз балалары бар отбасыларға қосымша әлеуметтік қолдау көрсету;

g) түркітілдес елдер арасында отбасылық құндылықтар туралы фильмдерді бірлесіп шығару жөніндегі күш-жігерді жандандыру; ТҮРКПА қатысушы елдерде зорлық-зомбылықтың кез келген түрін азайтуға бағытталған балалар мен жасөспірімдер кинотеатрларын құру жөніндегі «Жол картасын» әзірлеу / «Типтік заң жобасын» әзірлеу; барлық түркі мекемелерімен осы мәселе бойынша заң жобасын бастамашылық ету жөнінде кеңестер өткізу;

h) балаларды, балабақшалардан бастап, отбасылық құндылықтармен таныстыру қажет екені туралы идеяны қолдау,

i) балалар мен жасөспірімдерді жақсы отбасылық құндылықтарға үйрететін онлайн-оқыту бағдарламаларын алға жылжыту,

j) ұрпақты болу денсаулығының рөлін күшейту және халық, әсіресе әйелдер мен жас отбасылар арасында отбасын жоспарлау жолымен; әсіресе жасөспірімдер арасында аборттар мен жыныстық жолмен берілетін ауруларды қысқарту жолымен отбасы денсаулығына қамқорлық жасау;

к) жас ұрпақ экономика мен отбасындағы моральдық ахуалды нығайту үшін ерлер мен әйелдер арасындағы ынтымақтастықтың зор әлеуетіне сенімді деп санауға;

л) әйелдерді ұрлауға, ерте некеге тыйым салу жөніндегі жалпы бағдарламаларды қолдау;

м) азаматтық органдарда ресми тіркеусіз тек діни некелерді мойындамаңыз. Некені мемлекеттік тіркегенге дейін діни некелер жасаса алмайды;

н) балаларды тәрбиелеу мен білім беруде әкенің рөлін кеңейту;

о) әйелдер мен ерлердің балалардың қатысуымен ішімдік ішуін тоқтату;

р) әлеуметтік жағынан осал отбасылардан шыққан балалар үшін салауатты өмір салтын (оның ішінде психотикалық жағдайларды) қолдау бойынша алдын алу шараларын көздеу;

қ) ата-анасының екеуі де жұмыс істейтін балалар үшін қосымша білім беру және спорт орталықтарын құру (мүмкіндігінше олардың мектептерінің жанында);

ғ) жеке тұлғалардың зейнетақылары есебінен қаржыландырылатын қарт адамдарға арналған әлеуметтік клубтарды дамытудың әлемдік тәжірибесін қолдау;

с) оқушылар мен студенттердің шығармалар конкурсын өткізуді пысықтау: «Егер өз елімдегі отбасы істері бойынша министр болсам, мен не істер едім»;

2. Отбасы экономикасының мүмкіндіктерін кеңейту үшін (ұлттық заңнамадағы перспективалар):

а) әйелдер мен ерлерге арналған (балаларды өз бетінше тәрбиелейтін) бизнес-бағдарламаларды салықсыз режимде, әсіресе ауылдық жерлерде кеңейту

б) ауылдық әйелдер, мүгедектер, мәжбүрлі қоныс аударушылар, босқын әйелдер үшін жұмыспен қамту мүмкіндіктерін арттыру (кәсіби курстарды ұйымдастыру, шағын бизнесті дамыту);

с) отбасы-еңбек теңгерімі жағдайында икемді жұмыс тәртібін қамтамасыз ету жолымен әйелдердің жұмыс күшіне қатысуын көтермелеу мақсатында ҒӨБ заңнамалық деңгейде ынтымақтасу (10 жасқа дейінгі балалары бар аналар үшін жұмыс уақытын қысқарту); әйелдердің жаңа технологияларға қолжетімділігін жеңілдетуге қатысты ҒӨБ жобаларын тарту;

д) ғылымға мемлекеттік қаржы бөлуді ұлғайту және әйелдердің тиісті халықаралық ғылыми сапарлар мен кездесулерге қатысуын ынталандыру;

е) ауылдық жерлердегі шағын кәсіпорындарға 4-5 және одан көп балалы отбасылар үшін, сондай-ақ мүгедек балалары бар отбасылар үшін гранттар беру;

ф) ауылдық жерлердегі әйелдер үшін өндірісті қамтамасыз ету; ауылдық аудандарда әйелдердің экономикаға қатысуын кеңейту жөніндегі арнайы іс-қимыл жоспарын әзірлеу;

г) әйелдерді жақсы активтерге ие болуға шабыттандыру (компаниялар иелену, жер және жылжымайтын мүлік иелену); ерлер мен әйелдер үшін тең орташа жалақы жасау;

- h) ана-әйелдердің зейнет жасын төмендету;
- i) аналарға өз балаларын жұмыс орындарына әкелуге рұқсат етілсін,
- j) жас қыздар мен әйелдер арасында шешім қабылдаған кезде ойлану мүмкіндіктерін кеңейту.

3. Теориялық заңнама мен шындық арасындағы алшақтықты қысқарту үшін:

- a) ауылдық жерлердегі әйелдерге арналған консультациялық орталықтардың идеясын қолдау;
- b) кемсітушіліктің кез келген түрімен күресу үшін жұмыс тетіктерін табу (еріксіз ерте неке, отбасындағы зорлық-зомбылық, қалыңдық және т. б. ұрлау.);
- c) мектептегі зорлық-зомбылықты қысқарту бойынша шаралар мен тетіктерді іздеу;
- d) жасөспірімдердің болашақ әкелер мен аналар ретінде өз денсаулығы туралы хабардарлығын арттыру;
- e) мектеп бағдарламаларына гендерлік салалардағы заңнама бойынша ауылдық мектептерде қыздар мен ер балаларға арналған арнайы дәрістерді енгізу;
- f) «Көп балалы отбасылар мен мүгедек балаларды мемлекеттік қолдау туралы» Заңға бастамашылық етуде ұсыну;
- g) отбасылары бар қызметкерлер үшін әлеуметтік институттарды қарастыру;
- h) қазіргі заманғы отбасылардағы ажырасу статистикасына назар аудару;
- i) гендерлік және отбасылық мәселелер бойынша заңдармен ол бойынша Типтік заң әзірлеу мақсатында Комиссияның 7-ші отырысы нәтижесінде алмау;
- j) экономика, саясатта шешімдер қабылдау процесінде әйелдердің рөлін жоғарлату.